

dr. Dajkó Péter

A szülői felügyelettel kapcsolatos perek szabályai a gyermekek jogainak érvényesülésére figyelemmel

Bevezetés

„Válnak a szüleid. Tele vagy félelemmel, kérdeznél, de nem tudod kihez fordulj?
Bántanak otthon vagy az iskolában, de nem mersz szólni, mert úgy gondolod nincs segítség?
Egy füves cigi a barátokkal, majd autóba ültél és a rendőrségen kötöttél ki?
Netán egy átmulatott éjszaka után átadtad a volánt kevésbé ittas barátodnak, és most te is a vádlottak padján ülsz?
Esetleg munkát keresel nyárra, de bizalmatlan vagy, mert tavaly becsaptak?”¹

Amennyiben megvizsgáljuk a bíróság honlapján, a gyermekközpontú igazságszolgáltatás menüpont alatt feltüntetett fenti kérdéseket, rájövünk arra, hogy a gyermekek milyen sokféle módon és minőségben kerülhetnek kapcsolatba az igazságszolgáltatással. A gyermekek mind a polgári (elsősorban a családjogi), mind a büntető ügyek terén részesei lehetnek egy bírósági eljárásnak akár tanúként, érdekeltként, terheltként vagy bűncselekmény sértettjeként.

Függetlenül attól, hogy a gyermekek milyen minőségben vesznek részt az eljárásban, az életkoruknak megfelelő bánásmódban kell hogy részesüljenek. A gyermekkor ugyanis egyszeri és megismételhetetlen, így minden, ami a gyerekkorban történik, a gyermek egész életére hatással lesz. Ezért kell valamennyi döntésnél figyelembe venni annak esetleges hatását a gyermekekre.²

A Központi Statisztikai Hivatal adatai³ alapján 2015-ben Magyarországon 20600 válást mondott ki a bíróság. A házasság felbontása során a kiskorú gyermek feletti szülői felügyeleti jogot minden esetben rendezni kell, melyből következően jelentős számú gyermek érintett ezekben az eljárásokban. Ezen túlmenően a szülői felügyeleti jog gyakorlásának

---

1 <http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas/valaszolunk-kerdeseidre> (megtekintés időpontja: 2017.03.10.)

2 <http://unicef.hu/miert-fontos-hogy-a-gyermekek-jogai-ervenyesuljenek/> (megtekintés időpontja: 2017.03.10.)

3 Központi Statisztikai Hivatal – Statisztikai Tükör 2016. április 1. - Népmozgalom, 2015

megváltoztatása, valamint megszüntetése iránti eljárások tovább növelik az érintett gyermekek számát.

Jelen dolgozat célja annak vizsgálata, hogy a polgári eljárás, azon belül is a szülői felügyelettel kapcsolatos perek során milyen eljárási szabályok garantálják a gyermekek jogainak érvényesülését.

Napjainkban egyre inkább előtérbe helyeződik a gyermekek jogainak és érdekeinek érvényesülése iránti igény, amely aktuálissá teszi a téma vizsgálatát.

I. Fejezet

A gyermekek jogai – gyermekközpontú igazságszolgáltatás

A gyermeki jogok kialakulásának és nemzetközi jogi hátterének bemutatása meghaladná jelen dolgozat kereteit, így kizárólag a gyermekközpontú igazságszolgáltatás fogalmának meghatározása érdekében érintem a fontosabb nemzetközi dokumentumokat.

Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvénnyel⁴ került kihirdetésre az ENSZ Gyermekek Jogairól szóló New York-i Egyezménye, melynek 12. cikke írja elő annak követelményét, hogy az ítélőképessége birtokában levő gyermek az őt érintő eljárásban, minden őt érintő kérdésben kinyilváníthassa véleményét. Az eljáró hatóságnak a gyermek véleményét korára és érettségi fokára figyelemmel, kellő mértékben kell figyelembe vennie. A gyermek számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy azon eljárásban, amelyben érdekelt, akár közvetlenül, akár képviselője útján meghallgassák.

A 3. cikk rögzíti továbbá azt az alapelvet, hogy a hatóságok – köztük a bíróságok is – a gyermeket érintő döntésükben elsősorban a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozó iránymutatása⁵ rögzíti a gyermekbarát igazságszolgáltatást fogalmát, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését, figyelembe véve a gyermek érettségét, értelmi szintjét és az ügy körülményeit.

⁴ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

⁵ Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról – II. Fogalom-meghatározások c) pont

A gyermekbarát igazságszolgáltatás hozzáférhető, az életkornak megfelelő, gyors, gondos, a gyermekek jogaihoz és szükségleteihez igazodik, és azokra koncentrál. A gyermekbarát igazságszolgáltatásban érvényesül a gyermekek eljárásban való részvételének és az eljárás megértésének joga, valamint a magánélet, a családi élet és a méltóság tiszteletben tartásához fűződő jog.

Kiemelendő továbbá az Európai Unió Gyermekjogi Ütemterve,⁶ amely konkrét uniós gyermekvédelmi, gyermekjogi fellépések révén szorgalmazza a gyermeki jogok előtérbe helyezését. Ezek közül különös fontosságú a gyermekbarát igazságszolgáltatás előmozdítása, a szülői felelősségre vonatkozó határozatok elismerését és végrehajtását elősegítő jogszabályok felülvizsgálata, továbbá a gyermek megfelelő tájékoztatáshoz, illetve véleménynyilvánításhoz való jogának garantálása.

Összefoglalva a legfontosabb tartalmi elemeket, gyermekközpontú igazságszolgáltatáson olyan igazságszolgáltatási rendszert értünk, amely az elérhető legmagasabb szinten biztosítja a gyermekek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését a részvételükkel folyó, vagy őket érintő minden ügyben, melynek során a gyermeket érintő döntésben elsősorban a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszi figyelembe.

A nemzetközi dokumentumok alapján megfogalmazhatóak azok a konkrét eljárási szabályok és követelmények is, amelyek garantálják a gyermekek jogainak érvényesülését. Ide tartozik a bírósági út, a bírói eljárás igénybevételének lehetősége; a jogi tanácsadás és képviselő biztosítása; a gyermek meghallgatáshoz és véleménynyilvánításhoz való joga; az indokolatlan késedelem elkerülése az eljárás során; a gyermek magánéletének és családi életének védelme; az eljárás megfelelő szervezése, gyermekbarát környezet, gyermekbarát nyelvezet biztosítása; megfelelően képzett szakemberek biztosítása; és mindezek alapján a gyermek mindenképp felett álló érdekének biztosítása.

A nemzetközi dokumentumok tehát megfelelő iránymutatást adtak az egyes államoknak arra, hogy hogyan tudnák gyermekbaráttá formálni az igazságszolgáltatásukat. Magyarország ezen cél megvalósítása érdekében 2011-ben „Gyermekbarát Igazságszolgáltatásért” elnevezésű munkacsoportot hozott létre, amely javaslatait figyelembe véve került kidolgozásra a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények

---

6 A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Unió gyermekjogi ütemterve COM (2011) 60.

módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény. A törvény rendelkezései alapján a gyermekek érdekeire figyelemmel módosultak a polgári és büntető anyagi és eljárásjogi szabályok.

Fentiekén túlmenően Magyarország Kormánya a 2012-es évet a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás évének minősítette, melyhez kapcsolódóan az Országos Bírósági Hivatal Elnöke létrehozta a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Munkacsoportot,⁷ melynek kiemelt célja a gyermekek érdekeinek és jogainak magas fokú érvényesülése az igazságszolgáltatásban, és amely munkacsoport jelenleg is folytatja munkáját.

A gyermekközpontú igazságszolgáltatás megvalósítására irányuló törekvések hatására napjainkban a gyermek érdekének és jogainak fokozottabb érvényesülése figyelhető meg mind a jogalkotás, mind pedig a jogalkalmazás területén.

A dolgozat további célja - a szülői felügyelettel kapcsolatos perekre vonatkozó anyagi és eljárási szabályok áttekintésén keresztül - annak vizsgálata, hogy a jogalkotó megteremtette-e azt a jogszabályi környezetet, amely alkalmas arra, hogy a jogalkalmazók a gyermekközpontú igazságszolgáltatás követelményeit és szemléletét érvényre juttassák.

II. Fejezet

A szülői felügyeletre vonatkozó anyagi jogi szabályok

2014. március 15. napján hatályba lépett a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.), amely a korábban hatályban lévő Családjogi törvény (1952. évi IV. törvény) rendelkezésihez képest eltérően szabályozza a szülői felügyelet kérdését.

A Ptk. Családjogi Könyve (a továbbiakban: Csjk.) továbbra sem tesz különbséget a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek tekintetében attól függően, hogy a szülők házasságban, vagy élettársi kapcsolatban élnek, illetőleg éltek, vagy hogy egyáltalán volt-e közöttük életközösség vagy sem, ami a gyermekek egyenjogúságát hivatott szolgálni. Abban az esetben azonban, ha a bíróságnak kell döntenie a szülői felügyelet gyakorlásáról, a szülők egymás közötti viszonyában a törvény elhagyja a „gyermekelhelyezés” kifejezést, és azt - a külföldi jogrendszerek többségéhez és a nemzetközi dokumentumokhoz hasonlóan - arra az esetre tartja fenn, ha a gyermeket harmadik személynél helyezik el, vagy intézetbe kerül. A

---

7 56/2013. (II.14.) OBHE számú határozat

gyermekelhelyezés helyett a Csjk. a „szülők között a szülői felügyeleti jogok rendezéséről” szól.⁸

A szülői felügyeletre vonatkozó új szabályok tehát a szülői felelősségre építenek, és a gyermekelhelyezés helyett a szülői felügyelet gyakorlásának rendezéséről szólnak. A felek megoszthatják egymás között a gondozást, nevelést, vagyonkezelést és ezek egyes elemeit, és indokolt esetben azok megosztásáról a bíróság is dönthet. Azon megfogalmazás helyett, hogy „a különélő szülő szülői felügyeleti joga szünetel” arra helyeződik a hangsúly, hogy melyik szülő milyen jogokat gyakorolhat. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a szülőknek akkor is együttdöntési joga van, ha a szülői felügyeletet a bíróság döntése vagy megállapodásuk alapján csak egyikük gyakorolja.⁹

Azon jogszabályi változás, hogy a „gyermekelhelyezés” helyett a szülői felügyeleti jog gyakorlása került megfogalmazásra, azt a szemléletet erősíti, hogy a szülők jogai és kötelezettségei a válás után is egyenlőek. Ez jelentős lépés ahhoz a korábbi gyakorlathoz képest, hogy az egyik szülőnél „marad a gyerek”, a másik pedig „fizet” a tartásért és a gyermekkel való kapcsolatért. A hatályos Ptk. szakít ezzel a szemlélettel és a szülők egyenlőségére helyezi a hangsúlyt.¹⁰

Tekintettel arra, hogy jelen dolgozat a gyermekek jogainak érvényesülését a szülői felügyeleti jog gyakorlásának bírósági rendezése esetében vizsgálja, a szülői felügyeletre vonatkozó anyagi jogi szabályok közül csak azok kerülnek kifejtésre, amelyek közvetlenül a gyermek jogainak érvényesülését segítik, illetőleg amelyek eljárásjogi szabályokat is tartalmaznak.

2.1. A szülői felügyelet körében érvényesülő alapelvek és általános szabályok

Ahhoz, hogy a gyermek jogainak és érdekének védelméről beszélhessünk, mindenekelőtt meg kell határoznunk, hogy ki minősül gyermeknek. Jogrendszerünk a gyermek fogalmának meghatározásakor az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének fogalommeghatározását veszi alapul. Ennek megfelelően gyermek a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy, kivéve,

8 http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf - Barzó Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai (megtekintés időpontja: 2017.03.24.)

9 <http://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-csaladjogra-vonatkozó-szabályairól-interjú-korós-andrassal-a-kuria-csaladjogi-tanácsa-elnökevel/2422> (megtekintés időpontja: 2017.03.19.)

10 Császár-Nagy Noémi: A gyermek helyzete a válás után – avagy egy konferencia margójára. In: Családi Jog 2016/4. szám, 30. oldal

ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmezésében nagykorúságát már korábban eléri.¹¹ Az utóbbi eset a hazai szabályozás szerint akkor fordul elő, ha a gyámhatóság előzetes engedélyével házasságot kötött.¹²

A Csjk. az alapelvek között rögzíti a gyermek érdekének védelmét. Ezen alapelv értelmében a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.¹³ Az alapelv a jogszabály további rendelkezéseiben konkretizálódik, akár a házasság felbontása, a gyermekelhelyezés, a gyermektartás, a lakáshasználat vagy a szülői felügyelet rendezése során, de számos más esetben is.

A Csjk. alapelvei között szerepel továbbá azon rendelkezés, hogy a családi jogviszonyokat méltányosan és az érdekei érvényesítésében gyengébb fél védelmét figyelembe véve kell rendezni. A méltányosság elve alapján mindkét fél érdekeit egyforma súllyal kell értékelni, és az igazságosságra kell törekedni. Annak eldöntése, hogy ki a gyengébb fél, mindig csak a konkrét, adott helyzetben lehetséges. A kiskorú, tartásra szoruló gyermek, a bántalmazott nő vagy férfi lehet például ilyen, az adott helyzetben.

Már a szülői felügyelet körében megjelenő garanciális jelentőségű rendelkezés továbbá, hogy a gyermek szülői felügyelet, vagy gyámság alatt áll.¹⁴ Ezen rendelkezés alapján a gyermekkor teljes időtartama alatt lennie kell legalább egy olyan felnőtt személynek, - szülőnek vagy gyámnak – aki felelős a gyermekért.

A szülői felügyelet gyakorlásának elvei között is megjelennek azok a rendelkezések, amelyek a gyermek érdekeinek védelmét szolgálják. A szülői felügyeletet ugyanis a szülők a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, egymással együttműködve kötelesek gyakorolni.¹⁵

A személyes ellentétek, véleménykülönbségek, illetőleg a szülők egymással szemben érzett sértettségét félretéve kell a gyermekkel foglalkozni, illetve a vele kapcsolatos döntéseket megbeszélni, meghozni.¹⁶

---

11 Ptk. 2:10. § (1) bekezdés

12 Lantai Csilla: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 266. o.

13 Ptk. 4:2. § (1) bekezdés

14 Ptk. 4:146. § (1) bekezdés

15 Ptk. 4:147. § (1) bekezdés

16 http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf - Barzó Tímea – A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. (megtekintés időpontja: 2017.03.24.)

A szülői felügyelet közös gyakorlása során a szülők jogai és kötelezettségei egyenlők. A szülők egyenjogúságának elve alapján tehát egyiküknek sincs többletjogosultsága a gyermeket érintő kérdésekben a másikkal szemben.¹⁷

A Csjk. a szülők számára további feladatot is meghatároz a gyermek jogainak érvényesülése céljából. A szülőknek mind a döntések előkészítése, mind pedig a döntések meghozatala során figyelembe kell venniük az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményét. Ennek megvalósulása érdekében a szülőknek tájékoztatniuk kell a gyermeküket az őt érintő döntésekről, el kell magyarázniuk azok lényegét, és biztosítaniuk kell, hogy a gyermek véleményét nyilváníthasson, melyet megfelelő súllyal figyelembe is kell venniük.¹⁸

A jogszabály tehát a gyermek bevonását az őt érintő döntésekbe nemcsak a hatósági eljárásokban írja elő, hanem általánosságban, a mindennapi élet során is. A család belső életébe, a szülők és a gyermekek viszonyába az állam azonban csak meghatározott esetekben avatkozhat be, így annak folyamatos ellenőrzése nem lehetséges, hogy a szülők a gyermeket érintő kérdésekben valóban meghallgatják őt, különös tekintettel a gondozási - nevelési kérdésekre. Ezen rendelkezés is felhívja azonban a figyelmet arra, hogy a gyermek nem szülői hatalom, hanem szülői felügyelet alatt áll, de ezt is elsősorban szülői felelősségként kell értelmeznünk.¹⁹

További garanciális szabályként jelenik meg a Csjk. azon rendelkezése, hogy a szülő felügyeleti jogának gyakorlását a bíróság vagy más hatóság törvényben meghatározott, kivételesen indokolt esetben, olyan mértékben korlátozhatja vagy vonhatja el, amely a gyermek érdekének biztosításához szükséges.²⁰

Ezen rendelkezésből is megállapítható, hogy a szülői felügyeleti jog több elem tekintetében is erősödtek a szülői jogok és kötelezettségek, és csökkent az állami beavatkozás lehetősége.

Az alapelvek kiemelése azért is szükséges, mert a szülői felügyelet tartalmára és gyakorlására vonatkozó rendelkezéseket ezeknek az elveknek megfelelően kell értelmezni.

---

17 Ptk. 4:147. § (2) bekezdés

18 Lantai Csilla: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 269. o.

19 Szeibert Orsolya: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Complex Kft., Budapest, 2013., 325. o.

20 Ptk. 4:149. §

2.2. A szülői felügyeleti jogok gyakorlása

A téma vizsgálatához elkerülhetetlen a szülői felügyeleti jog tartalmának meghatározása, azonban az egyes tartalmi elemek részletes vizsgálata nem képezi jelen dolgozat tárgyát.

A szülői felügyeleti jog a kiskorú gyermek tekintetében a következő jogosultságok és kötelezettségek összességét jelenti: a gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye (a külföldi tartózkodást is beleértve) meghatározásának, vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének joga és kötelessége, valamint a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a joga.²¹

Amennyiben a szülői felügyeleti jog rendezésének lehetséges módjait vizsgáljuk, elsősorban abból kell kiindulnunk, hogy a közös szülői felügyelet mellett vélelem szól, a szülők különélése esetén is.²² Ezen vélelemtől eltérően a szülők megállapodása, a gyámhatóság vagy a bíróság döntése alapján rendezhető a szülői felügyeleti jog gyakorlása.

A szülők tehát szabadon dönthetik el, hogy milyen módon rendezik egymás között a szülői felügyeleti jogaik gyakorlását és kötelezettségeik teljesítését, azonban korlátként jelentkezik e körben, hogy a gyermek kiegyensúlyozott életvitelét a különélő szülőknek is biztosítaniuk kell. További megkötésként határozza meg a törvény, hogy a közös szülői felügyelet ellenére - az azonnali intézkedést igénylő esetben - az egyik szülő önállóan is dönthet, ha erre a gyermek érdekében szükség van. A másik szülőt ebben az esetben haladéktalanul értesíteni kell.²³

A különélő szülők döntési lehetőségei tehát az alábbiak szerint csoportosíthatóak:

- A szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket közösen gyakorolják. Továbbra is mindketten részt vesznek a gyermekkel kapcsolatos döntések meghozatalában, annak ellenére, hogy már nem élnek együtt. Mind az anya, mind pedig az apa rendelkezik a szülői felügyeleti jogokkal és mindkettőjüket terhelik a kötelezettségek is.
- A szülői felügyelettel kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket egymás között megosztják. Az egyikük gyakorolja például a gondozás-nevelés jogát, a másik pedig ellátja a vagyonkezeléssel kapcsolatos feladatokat, a törvényes képviselőt pedig együtt

²¹ Ptk. 4:146. § (2) bekezdés

²² Ptk. 4:164. § (1) bekezdés

²³ Ptk. 4:164. § (2)-(3) bekezdés

gyakorolják. De megállapodhatnak oly módon is, hogy az egyes részfeladatok ellátását (gyermek hazavitele az óvodából, iskolából, vagy az egészségügyi ellátás biztosítása) szabályozzák.

- A szülői felügyelete teljes körűen az egyik szülő gyakorolja. Ebben az esetben a szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben²⁴ (a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamosabb időtartamú, vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása, iskolájának, életpályájának megválasztása) továbbra is közösen döntenek, azonban ezeken kívül kizárólag az egyik szülőt illetik meg, illetve terhelik a szülői felügyelettel kapcsolatos jogok és kötelezettségek.

Az a körülmény, ha a gyermek egyik szülő háztartásában hosszabb ideje háborítatlanul nevelkedik, és azt a másik szülő nem ellenzi, arra enged következtetni, hogy a szülők megállapodtak abban, hogy az a szülő gyakorolja teljes körűen a szülői felügyeletet.²⁵ Ennek a jövőre nézve is jelentősége van, mivel a bírói gyakorlat alapján a későbbiekben a másik szülőnek már nem azt kell bizonyítania, hogy a gyermek fejlődése nála biztosított kedvezőbben, hanem azt, hogy a körülmények lényegesen megváltoztak, és ennek következtében a kért módosítás a gyermek érdekében áll.²⁶

A korábbi bírói gyakorlat jelenik meg a fenti rendelkezésekben, melynek értelmében már nem a gyermekelhelyezésre, hanem az elhelyezés megváltoztatására vonatkozó szabályok alapján kell elbírálni a jogvitát, ha a különélő szülők közül a gyermek huzamosabb ideje, mindkettőjük egyetértésével egyikük háztartásában nevelkedik.²⁷

2.3. A bíróság döntése a közös szülői felügyeletről

A bíróság házassági perben vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben a szülők közös kérelmére hagyhatja jóvá a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezséget vagy arról ítéletben dönt.

Ezzel összefüggésben ki kell emelni, hogy a bíróság ebben az esetben a gyermek érdekét is mérlegeli, azaz figyelemmel kell lennie arra, hogy a szülők valóban alkalmasak, hajlandóak és

---

24 Ptk. 4:175. §

25 Ptk. 4:165. § (1) bekezdés

26 Ptk. 4:170. § (1) bekezdés

27 EBH2000. 212.

készek-e arra, hogy a gyermek érdekében megvalósítandó közös szülői felügyeletnek sok egyéb kérdést alárendeljenek. Ennek érdekében a szülőknek részletesen nyilatkozniuk kell arra vonatkozóan, hogy a közös szülői felügyeleti jogot hogyan kívánják megvalósítani a gyakorlatban, ugyanis a gyermek kiegyensúlyozott életvitelét biztosítaniuk kell.

A közös szülői felügyelet esetén a szülőknek meg kell állapodni abban is, hogy a gyermek lakóhelye melyik szülőnél lesz. Ez azonban nem jelenti a gyermek elhelyezését, így a közös szülői felügyelet valóban megvalósulhat.

Ebben az esetben a felek egyezségében, vagy az ítéletben nem kell konkrét lakcímet feltüntetni, mivel annak változása az egyezség, illetőleg az ítélet módosításának szükségességét hozná magával. Célszerűbb inkább azt rögzíteni, hogy a gyermek lakóhelye az anya, az apa, vagy mindkettőjük otthonát képező lakás, illetve ingatlan.²⁸

Itt kell megemlítenünk a váltott gondoskodás (váltott elhelyezés) lehetőségét is, amely fizikailag is megvalósítja az osztott szülői felügyeletet, és amely alapján a gyermek a két szülővel azonos időt tölt. Ennek megvalósítását a Ptk. nem zárja ki, azonban azokban az európai országokban, ahol gyakrabban megvalósul a váltott elhelyezés, megmutatkozik az, hogy az egyik szülőre - és így akár a gyermekre - számos esetben hátrányos lehet ez a megoldás. Egyrészt az ingázás miatt, másrészt pedig, ha a szülők anélkül állapodnak meg a váltott elhelyezésben, hogy a gyermek tartásának kérdését rendeznék.

Bár a közös szülői felügyelet és a váltott elhelyezés új trendnek tekinthető, egyes országokban mára főszabállyá vált. Ezzel szemben a magyar szabályozás csak a szülők közös kérelmére teszi azt lehetővé. A kérdés megítélése érdekében meg kell vizsgálni a közös szülői felügyelettel és a váltott gondoskodással kapcsolatos érveket és ellenérveket. A közös szülői felügyelet mellett szól, hogy a gyermeknek mindkét szülőre szüksége van a megfelelő pszichoszociális fejlődéshez. Ebből kifolyólag a gyermek a válást követően is egyformán kötődik mindkét szülőhöz. A gyermek alapvetően sem a válásra, sem pedig a szülők közötti ingázásra nem alkalmas, de ezt felülírja a szülővel való kapcsolattartáshoz fűződő érdeke. A közös szülői felügyelet lehetővé tétele a felek együttműködésére is pozitív hatással lehet, mivel a felmerülő problémákat közösen kell megoldaniuk.

Az ellenérvek közül talán a legfontosabb, hogy a közös felügyelet a gyakorlatban leginkább a szülők közötti kommunikáció súlyos hiányosságai, vagy teljes hiánya miatt nem lehetséges. A

---

28 http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf - Barzó Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. (megtekintés időpontja: 2017.03.24.)

magyar társadalomról általánosságban kijelenthető, hogy nincs felkészülve a békés vitarendezésre, így a közös szülői felügyelet – ami értelemszerűen a felek nagyfokú együttműködését igényli – semmiképp sem tehető alapesetté. Az ilyen kérelmek esetén a szülők sokszor vagyontárgyként tekintenek a gyermekre, és a vele töltött idő felére ennek megfelelően tartanak igényt.

A gyermek felnőttkori identitásának kialakulásában az otthon és az állandóság is fontos szerepet játszik, ami a váltott elhelyezés esetén elvész. Ezen túlmenően pedig nem minden szülő és nem minden gyermek alkalmas az ingázásra, tízéves kor alatt pedig egyáltalán nem javasolt ennek alkalmazása.

Összességében tehát a közös szülői felügyelet, mint elvi lehetőség biztosítása helyes és előremutató, azonban – a mai magyar viszonyokat figyelembe véve – egyelőre alapesetté nem tehető. Ez az elhelyezési forma csakis akkor alkalmazható, ha a szülők hajlandóak és képesek is az együttműködésre, és amennyiben az a gyermek érdekében áll. Fontos lenne továbbá, hogy a döntés meghozatalára csak a gyermek közvetlen meghallgatását és pszichológus szakértő általi vizsgálatát követően kerüljön sor.

Ki kell hangsúlyozni azonban, hogy a gyermek számára az lenne az ideális, ha egyik, vagy másik szülőnél – minden külső szabályozás, vagy szülői akadályozás nélkül – szabadon, igény szerint tartózkodhatna.²⁹

2.4. A szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése

Amennyiben tehát a különélő szülők nem tudnak megállapodni a szülői felügyelet gyakorlásáról, a házassági vagy a szülői felügyelet rendezése iránti perben - a szülők kérelmére vagy hivatalból – a bíróság dönt arról, hogy a szülői felügyeletet melyik szülő gyakorolja, melynek során a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének legkedvezőbb biztosítását veszi alapul.

Fontos kiemelnünk a hivatalbóli döntés lehetőségét, melyet a házassági perben a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (a továbbiakban: Pp.) 290. §-ban foglalt szabályok biztosítanak, melyeket az eljárási kérdéseknél fogok részletesen kifejteni.

---

29 Tancsik Annamária: „Szorítóban – családjogi perek aktuális problémái” - beszámoló a Családi Jog 2016. évi konferenciájáról – A gyermek mint „közös tárgy”? - a közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás perspektívái. In: Családi Jog 2016/3. szám, 59-60. oldal

A bíróság azonban a szülők erre vonatkozó megállapodásának hiányában nem rendelhet el közös szülői felügyeleti jogot, mert az olyan fokú együttműködést kíván meg a szülőktől, amely csak egyetértésük esetén valósítható meg.

A bíróság a felügyeleti jogok és kötelezettségek, a gondozás-nevelés körében jelentkező feladatok megosztásáról a következő döntéseket hozhatja a gyermek érdekében:

- Az egyik szülőt jogosítja fel a szülői felügyeleti jogok teljes körű gyakorlására, melynek értelmében a felügyeleti jogok és kötelezettségek csak a feljogosított szülőt illetik, illetve terhelik, a gyermekétől különélő szülő a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések kivételével a szülői felügyeleti jogokat nem gyakorolhatja. [Ptk. 4:168. § (1) bekezdése]
- Több jogot biztosít a különélő szülőnek, amikor meghatározza, hogy egyes szülői felügyeleti jogokat és kötelezettségeket melyik szülő milyen módon gyakorolja, és ennek keretében feljogosítja a gyermek gondozásával, nevelésével összefüggő egyes feladatok ellátására, és kivételes esetben a vagyonkezelés és a gyermek vagyoni ügyeiben a törvényes képviselő teljes körű vagy részleges gyakorlására. [Ptk. 4:168. § (2) bekezdése]
- Kevesebb jogot biztosít a különélő szülőnek, amikor a gyermek sorsát érintő valamely lényeges kérdésben való döntés jogát korlátozza vagy megvonja. [Ptk. 4:168. § (2) bekezdése]

A bíróság döntési lehetőségei tehát biztosítják a szülői felügyeleti jog gyakorlásának egyéniesítését, és ezáltal a felek életviszonyainak, vállalásának és a gyermek érdekének fokozottabb figyelembevételét.³⁰

2.5. A gyermek harmadik személynél történő elhelyezése

A bíróság döntései között meg kell különböztetni a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének lehetőségét.

A szülők joga és kötelezettsége, hogy a gyermeket gondozzák, a gyermek megélhetéséhez és felnevelkedéséhez szükséges feltételeket biztosítsák.³¹ Ez a szabály kifejezi a szülőkkel szemben – a gyermek érdekében – támasztott követelményeket, amelyek nem teljesítése esetén a bíróság vagy a gyámhatóság beavatkozhat a család életébe. Ha a szülői felügyeletnek a szülő által történő gyakorlása a gyermek érdekét veszélyezteti, a bíróság a gyermeket másnál is elhelyezheti, melynek további feltétele, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést

³⁰ Lantai Csilla: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 305. o.

³¹ Ptk. 4:152. §

maga is kéri. Ebben az esetben ezt a személyt a gyámhatóságnak gyámul kell kirendelnie, a szülő felügyeleti joga pedig szünetel. A bíróság a gyámhatóságot az ítélet megküldésével értesíti.

Elsősorban olyan személynél helyezhető el a gyermek, aki gondozásában, nevelésében már korábban is részt vett, és tevékenységét a gyermek érdekeinek megfelelően gyakorolta.³² A gyermek nevelésében így biztosított az állandóság, egy általa már megszokott és szeretett személy révén, aki már bizonyította nevelési alkalmasságát.

A bíróságnak figyelembe kell vennie a döntése során, hogy csak olyan személynél helyezhető el a gyermek, aki alkalmas a gyámság viselésére. (Ptk. 4:232 §)

2.6. A szülői felügyeleti jog gyakorlásának és a gyermek elhelyezésének megváltoztatása

A szülői felügyelet gyakorlásának és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének megváltoztatást a korábbi megállapodás, vagy bírósági döntés alapjául szolgáló körülmények lényeges módosulása esetén lehet kérni, és akkor, ha az a gyermek érdekében áll. A két feltétel konjunktív, egymás mellett kell érvényesülniük. Nem hivatkozhat a körülmények megváltozására, és a gyermek érdekére az a szülő, aki a változást felróható magatartásával maga idézte elő. A bíróságnak tehát minden esetben vizsgálnia kell a kérelmező szülő magatartását is, hogy a körülmények változása neki felróható-e. Ilyen helyzet lehet, ha a különélő szülő arra hivatkozik, hogy a gyermeket gondozó szülő szűkösebb körülményeket tud biztosítani a gyermekük számára, miközben a tartási kötelezettségének nem tesz eleget. Felróható magatartásnak minősül különösen, ha a szülő a gyermeket jogosulatlanul vette magához, vagy tartja magánál. A szabályozás a szülővel szembeni azon elvárást fejezi ki, hogy a korábbi döntés betartása mellett forduljon a bírósághoz, és ne cselekedjen önhatalmúlag. A gyermekben ugyanis a jogosulatlan elvitel vagy visszatartás félelmet, bizonytalanságot kelthet, ami káros lehet a fejlődésére.³³

A szülők kérhetik továbbá a bíróságtól a közös szülői felügyelet megszüntetését is, amennyiben annak gyakorlása során már nem tudnak együttműködni, ami a közös szülői felügyelet alapvető követelménye. Ha a bíróság megszünteti a közös szülői felügyeletet, rendeznie kell a szülői felügyelet gyakorlásának kérdését, hiszen a közös szülői felügyelet mellett legfeljebb a gyermek lakóhelye került kijelölésre.

---

³² Ptk. 4:169. § (1)–(2) bekezdés

³³ Lantai Csilla: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 311. o.

2.7. A szülői felügyeleti jog bírósági megszüntetése és visszaállítása

A szülői felügyeleti jog bírósági megszüntetésére csak akkor kerülhet sor, ha a szülő súlyosan felróható magatartást tanúsított gyermeke sérelmére. Miután a szülőnek is alapvető joga, hogy szülői felügyeletet gyakoroljon, a szülői felügyeleti jogtól való megfosztásra csak a törvényben kifejezetten meghatározott esetekben kerülhet sor, és csak bíróság jogosult arról rendelkezni.

A bíróság megszünteti a szülői felügyeleti jogot:

- ha a szülő felróható magatartásával a gyermek javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti, vagy
- ha a gyermeket más személynél helyezték el vagy nevelésbe vették, és a szülő a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vételre okot adó magatartásán, életvitelén, körülményein önhibájából nem változtat, vagy
- ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte. A bíróság a szülői felügyeletet a szülő valamennyi gyermeke tekintetében megszüntetheti.

A szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt álló szülő, nem fogadhat örökbe, nem viselhet gyámságot, gyermek nála nem helyezhető el és nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson (a kapcsolattartásról a bíróság vagy a gyámhatóság a gyermek érdekében eltérően is rendelkezhet).³⁴

A szülői felügyeleti jog megszüntetése tehát komoly jogkövetkezményekkel jár, ugyanakkor nem jelent feltétlenül végleges döntést. A bíróság ugyanis a jövőre nézve visszaállítja a szülői felügyeletet, ha a megszüntetési ok már nem áll fenn (a szülő rendezte körülményeit, életvitelét), és nincs semmilyen egyéb olyan ok sem, amely a megszüntetésre alapul szolgálna.

---

34 Ptk. 4:191. § (1)-(3) bekezdés

III. Fejezet

A gyermek jogainak érvényesülése az eljárási szabályok tükrében

Mindenekelőtt annak rögzítése szükséges, hogy milyen pereket értünk szülői felügyelettel összefüggő per alatt. Az anyagi jog által szabályozott esetekből kiindulva az alábbi pereket sorolhatjuk ide:

- a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése
- a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása
- a gyermek elhelyezése harmadik személynél
- a gyermek elhelyezésének megváltoztatása
- a szülői felügyeleti jog megszüntetése
- a szülői felügyeleti jog visszaállítása.

A családjogi perekben szinte elválaszthatatlan összefüggésben állnak az anyagi jogi és eljárásjogi rendelkezések, melynek értelmében számos eljárási szabály az anyagi jogi rendelkezések között került elhelyezésére.

Ahogy azt már korábban említettem a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény rendelkezései alapján a gyermekek érdekeire figyelemmel módosultak a polgári és büntető anyagi és eljárási jogi szabályok. Ezen túlmenően az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény is a gyermekek érdekeit figyelembe véve módosította a polgári eljárásjogi szabályokat.

Ezzel összefüggésben ki kell emelnünk azt a rendelkezést, hogy a házasság érvénytelenítése vagy felbontása esetében a bíróságnak a közös kiskorú gyermek tartása, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése felől - szükség esetén - erre irányuló kereseti kérelem hiányában is határoznia kell.³⁵

A fenti jogszabályhely a későbbiekben kerül vizsgálata, azonban jól látható ebből a rendelkezésből, hogy a szülői felügyeleti jog rendezésére sok esetben a házasság felbontása során kerül sor. A bíróság a Polgári perrendtartás házassági perekre vonatkozó XV. fejezetének rendelkezései szerint jár el az ügyekben. Ugyanakkor a szülői felügyelet megszüntetésére és visszaállítására a Pp. XVII. fejezetének rendelkezései az irányadóak azzal,

³⁵ Pp. 290. § (1) bekezdése

hogy eltérő rendelkezés hiányában a házassági perekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

3.1. Eljáró bíróságok (hatáskör, illetékesség)

A szülői felügyelettel kapcsolatos perek a járásbíróságok hatáskörébe tartoznak.

Ezzel összefüggésben arra kell felhívni a figyelmet, hogy a legtöbb járásbíróságon nincsenek kizárólag családjogi ügyeket tárgyaló, családjogi bírák. Ebből kifolyólag a családjogi ügyeket (köztük a szülői felügyelettel kapcsolatos pereket) tárgyaló bírák egyéb polgári jogi, vagyoni jogi ügyeket is tárgyalnak, így megfogalmazódhat az a kritika, hogy az adott ügyet nem családjogi ügyekre specializálódott szakember bírálja el.

Ezzel összefüggésben ki kell emelnünk azonban azt is, hogy az Országos Bírósági Hivatalban Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Munkacsoport működik, melynek elsődleges célja a szakember képzés, a kiskorúak ügyeit tárgyaló bírák képzési rendjének kidolgozása. A családjogi bírák több képzésen is részt vettek már ebben a témakörben, amely érintette a nemzetközi családjogot, a gyermekek meghallgatását és a családon belüli erőszak felismerését és kezelését is. A képzések jelenleg is folyamatosan zajlanak.³⁶

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésére irányuló pert a gyermek lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani.³⁷

A megengedett alternativitás azonban csak a gyermek lakóhelyére vonatkozik, így a gyermek tartózkodási helye nem illetékességi ok. A szabályozás alapját a bírói gyakorlatban előfordult azon esetek képezik, amelyekben a szülői felügyelet rendjének megváltoztatást kérő fél kívánta volna a pert a saját lakóhelyén megindítani, arra hivatkozva, hogy az egyben a gyermek lakóhelye is. A bíróság több eseti döntésben kimondta, hogy ha a másik szülő a gyermeket az elhelyezés megváltoztatásának szándékával jogellenesen magánál tartja, és a pert ebben a kérdésben megindítja, a bíróság illetékességét a saját lakóhelyére mint a gyermek lakóhelyére nem alapíthatja.³⁸ Nem alapozza meg a bíróság illetékességét az sem, ha a

---

36 <http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas/eredmenyeink> (megtekintés időpontja: 2017. 04.05.)

37 Pp. 34. § (2) bekezdés

38 BH1978. 284.

gyermek a másik fél engedélyével, de ideiglenes jelleggel tartózkodik a szülőnél, és a szülő ezt a helyzetet kihasználva pert indít a szülői felügyeleti jog megszerzése érdekében.

Ahogy az korábban már említettem az esetek jelentős részében a gyermek szülői felügyeleti jogának rendezésére a házassági bontóperben kerül sor. A Pp. azonban ebben az esetben nem ad lehetőséget arra, hogy a gyermek szülői felügyelet gyakorlása iránti keresettel összekapcsolt házassági bontóper a gyermek lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt induljon. A házassági perben ugyanis az általános illetékességi szabályok mellett csak a házastársak utolsó közös lakóhelye szerint illetékes bíróság vagylagos illetékességét mondja ki a jogszabály.

Ugyanakkor a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt indított pert a kiskorú gyermek lakóhelye, vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani. A jogszabályi rendelkezés az eljárások könnyebb megindítását teszi lehetővé és ezáltal a gyermekek jogainak védelme hatékonyabban érvényesül.³⁹ Ki kell emelni, hogy ezekben a perekben a gyermek is rendelkezik keresetindítási joggal, és a vagylagos illetékesség által a gyermek perlési jogával könnyebben élhet.

Amennyiben a perre vonatkozó illetékességet sem az általános, sem a különös illetékességi szabályok alapján nem lehet megállapítani, a perre a Pesti Központi Kerületi Bíróság illetékes.

3.2. Perindításra jogosultak köre

A személyállapotú perek tekintetében általában elmondható, hogy - a per jellegére figyelemmel - jogszabály határozza meg mind a keresetindítási jogosultságot, tehát az aktív (felperesi) perbeli legitimációt, mind azt, hogy ki ellen kell a pert megindítani, tehát a passzív (alperesi) perbeli legitimációt.

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, az egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése és az elhelyezés megváltoztatása iránt a szülő és a gyámhatóság indíthat pert. A pert a szülőnek a másik szülő ellen, a gyámhatóságnak mindkét szülő ellen meg kell indítania. A harmadik

---

³⁹ Pp. 302. § (1a) bekezdése

személynél történt elhelyezés megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték.⁴⁰

A szabályozásból a gyámhatóság keresetindítási jogosultságát kell kiemelnünk. A különélő szülővel való kapcsolattartás akadályozása, ellehetetlenítése, vagy a gyermeknek a gondozását ellátó szülője általi veszélyeztetettsége esetén a gyámhatóság kezdeményezi a bíróság döntését, amennyiben az segíti a gyermek nevelésére alkalmas szülőt a gyermek helyzetének rendezésében, és az a gyermek érdekében áll.

A szülői felügyelet megszüntetése iránt a másik szülő, visszaállítása iránt bármelyik szülő indíthat pert. Mindkét esetben perindításra jogosult a gyermek, a gyámhatóság és az ügyész is. A szülői felügyelet megszüntetése és visszaállítása iránt a korlátozottan cselekvőképes kiskorú személy és a cselekvőképességében a szülői felügyeleti jogok gyakorlása tekintetében részlegesen korlátozott szülő a pert - törvényes képviselője hozzájárulásával - személyesen indíthatja meg. A cselekvőképtelen szülő és gyermek nevében a pert a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthatja meg.

A szülői felügyelet megszüntetése iránt a pert az ellen a szülő ellen kell megindítani, akinek szülői felügyeletét meg kívánják szüntetni. A szülői felügyelet visszaállítása iránt az ellen kell pert indítani, akinek keresete folytán a bíróság a szülői felügyeletet megszüntette; ha a szülői felügyelet visszaállítását ő kéri, a pert a másik szülő ellen kell megindítani. Ha az a személy, aki ellen a pert meg kellene indítani, már nem él, a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani.⁴¹

A perindítási szabályokat részletesen tartalmazza a jogszabály, melyekből azonban ki kell emelni, hogy a gyermeknek önálló perindítási jogosultsága van, ezen kívül pedig a gyermek védelme érdekében a gyámhatóság, a törvényesség érdekében pedig az ügyész rendelkezik jogosultsággal.

A gyámhatóság a gyermek érdekében az eljárást hivatalból is megindíthatja, amennyiben pedig a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére került sor, a gyámhatóság köteles megvizsgálni, hogy fennállnak-e a szülői felügyelet megszüntetése iránti keresetindítás feltételei. Köteles továbbá a gyámhatóság pert indítani a szülői felügyelet megszüntetése iránt,

---

40 Ptk. 4:171. §

41 Ptk. 4:193. §

ha a nevelésbe vételi eljárás során vagy azt követően azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai fennállnak.⁴²

Az ügyész keresetindítása leginkább akkor fordulhat elő, ha a szülő büntetőjogi elítéléséről szerez tudomást, és fennállnak a keresetindítási feltételek, tehát a szülőt a bíróság a gyermek személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte.

3.3. Költségkedvezmények

A bírósági eljárás igénybevételének lehetőségét nagy mértékben megkönnyíti, hogy a feleket jövedelmi és vagyoni viszonyaikra tekintet nélkül költségfeljegyzési jog (tárgyi költségfeljegyzési jog) illeti meg a szülői felügyelet megszüntetése vagy visszaállítása iránti perben, illetőleg a gyermek elhelyezésével és átadásával, valamint a kapcsolattartással összefüggő perben.⁴³

Tárgyi költségfeljegyzési jog esetében - bizonyos kivételektől eltekintve - a perben felmerülő költségeket az állam előlegezi és a felet megilleti az illetékeljegyzés joga.

E körben kell kiemelnünk azt is, hogy amennyiben a felek a házassági bontóperben a házasság felbontását a közöttük a járulékos kérdésekben létrejött egyezségekre tekintettel kérik és a bíróság egyezségüket legkésőbb az első érdemi tárgyaláson jóváhagyja, a járulékos igények pertárgy-értékét az illeték megállapításánál nem lehet külön figyelembe venni.

Ha a járulékos kérdésekben az első érdemi tárgyaláson nem jön létre egyezség, a járulékos igények után - a lakáshasználat rendezése iránti igény kivételével - az illetéket az illetéktörvény rendelkezései szerint meg kell fizetni.

A gyermeket érintő, nem vagyoni jellegű kérdésekben (gyermek elhelyezése, átadása, a gyermek és a szülő közötti kapcsolattartás) az eljárási illeték alapját - a gyermekek számától függetlenül - az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. tv. 39. § (3) bekezdése szerint kell számítani. A gyermek elhelyezése és a gyermekkel való kapcsolattartás - együttes érvényesítésük esetén - illetékjogi szempontból egy igénynek számítanak.⁴⁴

---

42 A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 127. § (1) bekezdés, 73. § (1) bekezdés c) pontja, 78. § (6) bekezdés

43 6/1986 (VI. 26.) IM rendelet 3. § (1) bekezdés

44 3/2008. (XI. 24.) PK vélemény

A fenti szabályok a bírósági eljárás igénybevételének lehetőségén túl arra ösztönzik a feleket, hogy a per első érdemi tárgyalásán egyezséget kössenek, amely elősegíti az eljárás késedelem nélküli lezárását, ami a gyermek szempontjából kiemelt fontosságú.

3.4. A nyilvánosság kizárása

A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó jogszabályváltozások bővítették a nyilvánosság kizárásának esetköreit azzal, hogy a bíróság a kiskorú védelmében is kizárhatja a nyilvánosságot az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről. A bíróság a nyilvánosság kizárásáról ebben az esetben hivatalból dönt.⁴⁵

A személyi állapottal kapcsolatos perekben, a fél kérelmére a nyilvánosságot az általános feltételek fennállásának hiányában is ki kell zárni, amit a családi élet intimitásának tiszteletben tartásához fűződő jog, valamint a kiskorú gyermek érdekeinek védelme indokol. A nyilvánosság kizárásának lehetőségéről a bíróság a feleket köteles figyelmeztetni, jogi képviselővel eljáró felek esetén is.⁴⁶

3.5. Ügygondnok kirendelése

Amennyiben a bíróság a kiskorú gyermeket mint érdekeltet hallgathatja meg a szülői felügyelettel, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésével vagy az elhelyezés megváltoztatásával kapcsolatos perben, indokolt esetben részére ügygondnokot rendel.⁴⁷ Ebben az esetben tájékoztatást ad a kiskorúnak az ügygondnok eljárásban betöltött szerepéről, jogairól, kötelezettségeiről. A kiskorú gyermeket az elnök hallgatja meg, azonban engedélyezheti, hogy az ügygondnok közvetlenül is tegyen fel kérdést, hiszen pontosan a kiskorú érdekeinek védelmében kerül sor a kirendelésére. A szabályozás elősegíti a gyermek jogi tanácsadáshoz és képviselőhez való jogának érvényesülését.

A szülői felügyelet megszüntetése iránt a pert a bíróság által kirendelt ügygondnok ellen kell megindítani, ha az a személy, aki ellen a pert meg kellene indítani, már nem él.

---

45 Pp. 5. § (2) bekezdés

46 Pp. 284. § (1) bekezdés

47 Pp. 65/A. §

3.6. A gyermek idézése

A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú gyermeket a törvényes képviselője útján kell idézni azzal, hogy a kiskorú megjelenéséről gondoskodjon, míg a tizennegyedik életévét betöltött kiskorú már közvetlenül idézhető, de idézéséről akkor is külön értesíti a bíróság a törvényes képviselőt, ha őt is idézte a tárgyalásra.⁴⁸

A szabályozás alapja az, hogy a korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja, márpedig a tizennegyedik életévét betöltött kiskorú szülői felügyelete és elhelyezése tekintetében önállóan nyilatkozhat.

Ezzel összefüggésben ki kell emelni, hogy a kiskorú idézésében a figyelmeztetést és a tájékoztatást a korára, érettségére figyelemmel, számára érthető szövegezéssel és módon kell közölni.⁴⁹ Ebből következően az idézésnek nemcsak az általános tájékoztatást, hanem a gyermekekre vonatkozó szabályokról egy speciális tájékoztatást is tartalmaznia kell. Arra is figyelemmel kell lenni, hogy a kiskorú az eljárásban félként, tanúként vagy érdekeltként vesz-e részt.

A rendelkezés megvalósulása érdekében a kiskorú gyermekek számára önálló idézésminták kerültek kialakításra a bíróságokon.

3.7. Soron kívüli eljárás

A kiskorú gyermek érdekei védelme érdekében a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti perben a bíróság soron kívül jár el. A soron kívüli eljárás keretében a bíróság a tárgyalást legkésőbb a keresetlevélnek a bírósághoz érkezésétől számított nyolcadik napra tűzi ki, másrészt a törvénykezési szünet tartama alatt is foganatosíthatóak egyes percselekmények.

Amennyiben a gyermek súlyos veszélyeztetése miatt a szülői felügyelet azonnali megszüntetése szükséges, arról a bíróság ideiglenes intézkedéssel hivatalból is határozhat.

Ki kell emelni továbbá, hogy a per jogerős befejezéséig a törvény erejénél fogva szünetel a szülői felügyeleti joga annak a szülőnek, akinek gyermekét a gyámhatóság ideiglenes hatállyal a különélő másik szülőnél, más személynél, vagy intézményben helyezte el.⁵⁰

---

48 Pp. 65/A. § (2) bekezdés

49 Pp. 96. § (2) bekezdés

50 Ptk. 4:168. § (3) bekezdés

Ezzel összhangban rendelkezik a jogszabály, a házassági perben meghozható ideiglenes intézkedésekről is.

A bíróság a házassági perben a szükségeshez képest hivatalból is határoz ideiglenesen a kiskorú gyermek tartása és tartózkodási helyének valamelyik szülőnél vagy harmadik személynél történő kijelölése, a szülői felügyeleti jogok bővítése vagy korlátozása, a szülő és gyermek közötti kapcsolattartás, illetve a házastársak lakáshasználatának kérdésében.⁵¹

Amíg a szülők közötti megegyezés hiányában a bíróság bizonyítási eljárást folytat, addig is szükséges lehet a gyermek számára a stabilitás, állandóság megteremtése. Ennek érdekében a bíróság nem csak a gyerek tartásáról intézkedhet ideiglenes intézkedéssel, hanem tartózkodási helyének valamelyik szülőnél vagy harmadik személynél történő kijelöléséről is.

A házastársak lakáshasználatának ideiglenes intézkedéssel történő rendezése pedig a családon belüli erőszak visszaszorításának egyik eszköze lehet. A bírói gyakorlat kialakította a lakás szubjektív oszthatatlanságának fogalmát, amely szerint a házastárs korábbi - a családon belüli erőszak fogalmi körébe tartozó - magatartása a másik házastárs vagy a kiskorú gyermek érdekeinek súlyos sérelmével jár, így lehetetlenné teszi a további együttélést. A házastárs ilyen jellegű magatartását már az ideiglenes intézkedések körében is mérlegelnie kell a bíróságnak és szükség esetén a házastársak lakáshasználatának korlátozásáról kell döntenie, ezzel is csökkentve a tragikus kimenetelű élethelyzetek számát.⁵²

3.8. Hivatalbóli bizonyítás

A per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy a bíróság azokat valóban fogadja el. A bizonyítási eljárás lefolytatását a feleknek indítványozniuk kell, kivéve, ha a bíróság hivatalból is elrendelheti a bizonyítást.⁵³ Ha a fél nem tesz eleget a bizonyítási kötelezettségének, akkor a bizonyítási teher szabályai kerülnek alkalmazásra.

A házassági illetőleg egyéb személyállapotú perekben a tényállás teljes körű tisztázása nem múlhat kizárólag a felek akaratán, tekintettel arra is, hogy e perekben hozott határozatok jelentős része olyan státuszkérdést rendez, amelyre vonatkozó bírósági határozat mindenkivel

---

51 Pp. 287. §

52 Makai Katalin: XV. Fejezet – Házassági perek. In: A Polgári Perrendtartás magyarázata 2., Complex Kft., Budapest, 2010., 1088-1089. o.

53 Pp. 164. §

szemben hatályos. A bírói gyakorlat értelmében a hivatalbóli bizonyítás lehetősége nem csak a szűk értelemben vett házassági perben érvényesül, hanem - a házassági vagyoni jogi kereset kivételével - a házassági perrel összekapcsolható más keresetek esetén is. Hivatalból történő bizonyításra sor kerülhet akkor is, ha a szülői felügyeletre vagy a kapcsolattartásra vonatkozó döntés nem házassági perben történik.

A bíróság tehát hivatalból köteles elrendelni a bizonyítást, ha nincs meggyőződve arról, hogy a gyermek elhelyezésére, tartására vonatkozó egyező előadás és az ehhez igazodó tervezett egyezségkötés maradéktalanul megfelel a gyermek érdekeinek.

A bíróság tehát a szülői felügyelet rendezésére vonatkozó döntése során – akár hivatalból is – mérlegeli, hogy a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődése miként biztosítható legkedvezőbben a gyermek számára.

A gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról szóló 17. számú Irányelvet a Kúria Polgári Kollégiuma nem tartotta irányadónak a továbbiakban (1/2014. PJE határozat), mivel a Csjk. ide vonatkozó rendelkezései eltérő szabályokat tartalmaznak. Az Irányelv ugyanis a bíróság számára az egyik szülőnél történő gyermekelhelyezés tekintetében határozta meg a szempontokat, mely jogintézményt felváltotta a szülői felügyelet gyakorlásáról hozott döntés. Az Irányelv útmutatásait azonban továbbra is alkalmazni lehet és kell annak eldöntésénél, hogy melyik szülőnél biztosítható legkedvezőbben a gyermek teljes körű fejlődése.⁵⁴

Továbbra is vizsgálni kell azt, hogy a szülők egyénisége, életmódjuk, erkölcsi tulajdonságaik alapján alkalmasak-e a gyermek nevelésére. Figyelembe kell venni, hogy a szülő ragaszkodik-e a gyermekhez, illetőleg milyen érzelmek fűzik egymáshoz a szülőt és a gyermeket, a gyermeknek az egyik vagy a másik szülőhöz való kötődését, valamint a szülő nevelési képességeit is. Vizsgálni kell továbbá a felek anyagi és lakáshelyzetének alakulását, ezen belül azt, hogy a gyermek tartása, gondozása, egészségügyi ellátottsága, iskoláztatása melyik szülő környezetében van jobban biztosítva.

A gyermek érdekének szem előtt tartásával kell minden tényezőt értékelni, melynek során egyetlen körülményt sem lehet figyelmen kívül hagyni, ugyanakkor egyetlen körülménynek sem lehet eltúlzott jelentőséget tulajdonítani.

---

54 http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf - Barzó Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. (megtekintés időpontja: 2017.03.24.)

Az Irányelvben foglaltakat is figyelembe véve az alábbi szempontokat lehet figyelembe venni a szülői felügyelet jog gyakorlásáról hozott döntés során:

Aki a gyermek gondozásával kapcsolatos feladatok teljesítésével már bizonyította, hogy alkalmas a gyermek körüli teendők ellátására, egyenlő feltételekkel igényelheti a gyermek nála való elhelyezését, a gyermek életkorától és nemétől függetlenül.

Az egyik szülőhöz való érzelmi kapcsolat sérülése - ha az nem külső befolyás eredménye - indokoltta teheti a gyermek más személynél történő elhelyezését.

A gyermek egészséges személyiségfejlődését az segíti elő, ha megszokott környezetében, őt szeretettel körülvevő személyek gondozásában élhet. Előfordulhat, hogy a gyermek érdekében mégis meg kell változtatni környezetét. Nem szolgálja a gyermek érdekét, ha a szülői felügyeleti jogok gyakorlásával fel nem ruházott szülő késlelteti, vagy meg akarja akadályozni a gyermeknek a másik szülő otthonába kerülését, abban bízva, hogy a gyermek feletti szülői felügyeleti jog gyakorlására, az állandóság fenntartására tekintettel ő lesz feljogosítva.

A család szétesésének hátrányos következményei fokozottan hatnak a gyermekekre, ha az egymást szerető testvéreknek is el kell hagyniuk egymást. A döntés meghozatalánál ezért arra is törekedni kell, hogy a gyermekek felett ugyanaz a szülő gyakorolja a szülői felügyeleti jogokat a válás után is. Azonban nem minden családban egyforma a gyermekek egymáshoz kötődése, amit indokolhat a jelentős korkülönbség, vagy adottságaik, érdeklődési körük, igényeik jelentős eltérése.

A házastársi hűséget sértő magatartás akkor értékelhető, ha az egyben a családdal szembeni felelőtlenséget, önzést, közömbösséget juttatja kifejezésre. Ennek érdekében fel kell deríteni, hogy milyen előzmények vezettek az életközösség megszakadásához. Amennyiben ugyanis az egyik házastárs szeretet nélküli, túrhetetlen magatartásával, tettelegességgel vagy más, a házastárs számára elviselhetetlen magatartással (megaláztatás, megszégyenítés, önzés) maga idézte elő a házasság megromlását, az a nevelésre való alkalmatlanságára szolgálhat bizonyítékkal.

A szülők közötti világnézeti, vallási különbözőségek önmagukban egyik szülőre nézve sem járhatnak hátrányos következményekkel, így sem javukra sem terhükre nem értékelhetők. Önmagában a gyermek nemének és életkorának sem lehet komoly jelentősége a szülői felügyelet gyakorlása tekintetében hozott döntések során. Figyelembevételére csak akkor kerül sor, ha azt a gyermek érdekei indokolják. Itt kell kiemelni azonban azt is, hogy a 14.

életét betöltött gyermek szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés csak egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.⁵⁵

A gyermek helyzetének, körülményeinek felmérését szolgáló további bizonyítási eszköz lehet a szülők lakhatási körülményeire vonatkozó környezettanulmány, továbbá a gyermek által látogatott bölcsőde, óvoda, iskola által kiállított pedagógiai vélemény is.

A környezettanulmány a gyermek leendő lakóhelyül szolgáló ingatlan állapotának, valamint az anyagi és szociális körülmények felmérésére alkalmas, így lehetőséget ad arra, hogy a bíróság tájékozódjon a felek objektív életkörülményeiről.

Fontos információ ugyanis a gyermek és a per eldöntése szempontjából, ha az egyik szülő nem rendelkezik a gyermek fogadására alkalmas lakással. Ez a körülmény a kapcsolattartás érvényesülését is veszélyeztetheti, mivel egy erre alkalmatlan lakás esetén a kapcsolattartást is csak a gondozó szülő lakásán, vagy a gyámhatóság hivatalos helyiségében valósítható meg.⁵⁶

A környezettanulmány azonban a gyermek véleményének, kötődésének felmérésére nem alkalmas.

A pedagógiai vélemény is segítheti a bíróságot a gyermek körülményeinek felmérésében, mivel a pedagógiai intézmény az a közeg, ahol a gyermeknek nem kell tartania attól, hogy őszinte véleményével magára vonja a szülő nemtetszését. Ezen túlmenően a bíróság a gyermek tanulmányi eredményeiből, magatartásából is fontos következtetéseket tud levonni a gyermek körülményeire vonatkozóan.

Ugyanakkor kritikaként fogalmazódik meg a pedagógiai véleménnyel kapcsolatban, hogy sok esetben formális, és nem tükrözi a gyermek valódi helyzetét, ami abból adódik, hogy a pedagógus nem akar konfliktusba kerülni a szülőkkel. További problémát jelent, hogy gyakran csak az egyik szülő tartja a kapcsolatot azzal az intézménnyel, ahová a gyermek jár, melyből következően a pedagógiai vélemény negatív értékítéletet tartalmazhat a másik szülőre nézve.

A szülők gyermeknevelésre való alkalmasságát, és ezen belül az alkalmasság szintjét szakértő útján, pszichológiai szakvélemény beszerzésével lehet vizsgálni.

---

55 http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf - Barzó Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. (megtekintés időpontja: 2017.03.24.)

56 Visontai-Szabó Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben. In: Családi Jog 2015/1, 35. oldal

A szakértői vélemény a nevelési alkalmasság szintjét a következő kategóriák szerint határozza meg: átlagosnál jobb, átlagos, az átlagosnál gyengébb mértékben alkalmas, vagy alkalmatlan gyermeknevelési feladatok ellátására. Nevelési alkalmatlanságot akkor véleményez a szakértő, ha a szülői személyiség vizsgálata súlyos devianciák jelenlétére utal, vagy ha a gyermek személyiségében súlyos fejlődési zavarok, traumatizáció vagy veszélyeztetettség jelenik meg, ami összefüggésbe hozható a kérdéses szülő személyiségjellemzőből következő magatartással, továbbá akkor is, ha a szülő korábban bűncselekményt követett el.⁵⁷

3.9. A vallomástétel megtagadás jogának kizártsága

Ugyancsak a tényállás teljes körű és megnyugtató feltárását szolgálja az is, hogy az általános szabályoktól eltérően a felek hozzátartozója nem tagadhatja meg a tanúvallomást ezen minőségére hivatkozva. A házassági perekben a felek kapcsolatát, a házasság belső ügyeit ugyanis a hozzátartozók, rokonok ismerhetik legjobban, ezért tanúvallomásuk nem mellőzhető. A vallomások értékelése során a bíróságnak ugyanakkor figyelemmel kell lenni arra, hogy a hozzátartozó gyakran elfogult.

Az orvos sem tagadhatja meg a vallomástételt az orvosi titoktartásra hivatkozással, függetlenül attól, hogy a fél felmentette-e a titoktartás alól. A szülői felügyeletről szóló döntésnél ugyanis jelentősége lehet a szülő egészségi állapotának.⁵⁸

3.10. A felek meghallgatása

A Csjk. rendelkezése alapján a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perben a bíróságnak az eljárása során - elháríthatatlan akadály esetét kivéve - mindkét szülőt meg kell hallgatnia.⁵⁹

A Pp. pedig valamennyi házassági per tekintetében előírja a házastársak személyes meghallgatásának kötelezettségét. A bontóperben már az első tárgyaláson alkalmazni kell ezt a rendelkezést, mivel a bíróság az eljárás kezdetén ebből tájékozódhat a felek bontási szándékáról, annak komolyságáról. A bíróság a felek nyilatkozataiból nyerhet pontos képet a

⁵⁷ Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levele az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről.

⁵⁸ Makai Katalin: XV. Fejezet – Házassági perek. In: A Polgári Perrendtartás magyarázata 2., Complex Kft., Budapest, 2010., 1087. o.

⁵⁹ Ptk. 4:171. §

házasság felbontásához kapcsolódó kereseti kérelmekről, ellenkérelmekről, az eljárás további szakaszában szükséges bizonyítás irányáról, terjedelméről is.

Amennyiben a felek a házasság felbontását megegyezésük alapján kérik, a meghallgatás során kerül sor annak vizsgálatára is, hogy a felek a bontáshoz kapcsolódó valamennyi járulékos kérdésben - a szülői felügyelet gyakorlása, a kapcsolattartás, tartás, a közös lakás használata, (erre irányuló kérelem esetén a házastársi tartás) – megegyeztek-e. Ebből kifolyólag a felek személyes meghallgatásának a gyermeket érintő kérdések tekintetében is kiemelkedő jelentősége van.

Ugyanakkor a felek személyes meghallgatása az egymáshoz fűződő kapcsolatuk szempontjából is fontos lehet. Számos esetben ugyanis a házastársak csak a tárgyaláson, a másik fél nyilatkozatából kapnak tiszta képet arról, mi is vezette a másik házastársat a keresetindításra. A problémák feltárása lehetőséget teremthet a házaselet és ezáltal a járulékos kérdések rendezésére is.⁶⁰

A felek személyes meghallgatásának mellőzésére csak objektív okokból kerülhet sor. Nem kötelező a meghallgatás, ha valamelyik házastárs cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt áll, vagy ismeretlen helyen tartózkodik, illetve ha a bíróság előtt való megjelenése elháríthatatlan akadályba ütközik.

A felek meghallgatására vonatkozó szabályok a szülői felügyelet megszüntetése iránti perekben is irányadóak.

3.11. A gyermek meghallgatása

Az egyik legfontosabb alapjog a gyermek jogainak és érdekeinek érvényesítése szempontjából a meghallgatására, véleményének kifejtésére, és annak figyelembe vételére való joga.

---

60 Makai Katalin: XV. Fejezet – Házassági perek. In: A Polgári Perrendtartás magyarázata 2., Complex Kft., Budapest, 2010., 1083. o.

3.11.1. A meghallgatás szükségessége

A gyermek meghallgatásának szükségességéről, illetőleg lehetőségéről több rendelkezést is tartalmaz a Polgári Törvénykönyv.

A Ptk. 4:148. § alapján a szülőknek tájékoztatniuk kell gyermeküket az őt érintő döntésekről, biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermekük a döntések előkészítése során véleményt nyilváníthasson, törvényben meghatározott esetben szüleivel közösen dönthessen. A szülőknek a gyermek véleményét - korára, érettségére tekintettel - megfelelő súllyal figyelembe kell venniük.

Ezen túlmenően a Ptk. 4:171. §-a a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése és a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perben írja elő, hogy a bíróságnak indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, közvetlenül vagy szakértő útján meg kell hallgatnia a gyermeket is. Ha a gyermek a tizennegyedik életévét betöltötte, szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint amennyiben a gyermek kora vagy érettsége folytán nem várható tőle értékelhető nyilatkozat, vagy a bíróság egyéb körülmények alapján egyértelmű következtetésre tud jutni a perben, a gyermek meghallgatása - mely mindenképpen súlyos érzelmi-lelki megterhelés a kiskorú számára - nem szükséges. Az, hogy a gyermek meghallgatása az elhelyezésével kapcsolatos eljárásban nem kötelező, a fentiekre tekintettel nem jelenti önrendelkezési jogának alkotmányellenes korlátozását.⁶¹

Az Európai Unió Bírósága a gyermek meghallgatáshoz való jogának, illetőleg az erre vonatkozó kötelezettségnek a tartalmát értelmezte a C-149/10. PPU. számú ügyben, melyben rámutatott arra, hogy a Charta 24. cikkének (1) bekezdése ugyan megköveteli, hogy a gyermekek a véleményüket szabadon kifejezhessék, és az őket érintő ügyekben azt – életkoruknak és érettségüknek megfelelően – figyelembe vegyék, a cikk (2) bekezdése azonban előírja, hogy a gyermekekkel kapcsolatos tevékenységekben a gyermek mindenek fölött álló érdekét figyelembe kell venni, ez az érdek pedig igazolhatja a gyermek meghallgatásának mellőzését.⁶²

⁶¹ 1143/B/1998. AB határozat

⁶² Gothárdi Enikő: A gyermek jogainak és érdekeinek megjelenése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában – II. rész. In: Családi Jog 2016/1. 40. o.

A gyermek véleménynyilvánítása az őt érintő eljárásokban nem abszolút gyermeki jog, hanem lehetőség, melynek érvényesítésére indokolt esetben lehetőséget kell adni.⁶³

A bíróságnak tehát az adott egyedi ügyben kell eldöntenie, hogy szükséges-e a gyermek meghallgatásának elrendelése. Ennek során mérlegelni szükséges, hogy a gyermek korára, érettségére tekintettel várható-e tőle érdemi információ, továbbá azt is, hogy ítélőképességének birtokában van-e, azaz véleménye figyelembe vehető-e. Előfordulhat továbbá, hogy a gyermek meghallgatása szükségtelen, mivel a per – a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok alapján - egyértelműen eldönthető.

Az átlagos szellemi képességű gyermek tíz-tizenkét éves korától már ítélőképessége birtokába kerülhet, egyedi adottságai függvényében. Ezáltal átlátja a lényeges körülményeket és összefüggéseket, és képessé válik az érdekei felismerésére, a véleménye önálló és befolyásmentes kialakítására és annak verbális megfogalmazására.

A gyermek szakértő vagy a bíróság általi precíz, körültekintő meghallgatásából kitűnik, hogy ítélőképessége birtokában van-e. Ebből kifolyólag sokszor csak a meghallgatás során, illetőleg a szakértő általi meghallgatást követően válik egyértelművé, hogy a gyermek ítélőképességének birtokában van-e.⁶⁴

A Kúria 2318/2011. számú polgári elvi határozatában kifejtette, hogy annak eldöntése, hogy a gyermek ítélőképessége birtokában tud-e nyilatkozni, olyan kérdés, melyben a bíróság is megnyugtatóan állást tud foglalni, erre vonatkozóan szakértő kirendelésére nincsen szükség.⁶⁵

Amennyiben a bíró úgy határoz, hogy a gyermek meghallgatását rendeli el, további mérlegelést igénylő döntés, hogy a gyermek meghallgatására közvetlenül a bíróság útján, vagy közvetetten, szakértő útján kerüljön sor.

Ugyanakkor a 14 életévét betöltött, korlátozottan cselekvőképes gyermek meghallgatása közvetlenül, vagy szakértő útján mindenképpen szükséges. Az erre vonatkozó kötelezettség alapját a Ptk. 2:212. § (4) bekezdése képezi, melynek értelmében a törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében nem tehet olyan jognyilatkozatot, amelyeknél

---

63 Ádámkó Viktória: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása – különös tekintettel a gyermekelhelyezésre. In: Családi Jog 2015/3. 10. o.

64 Fehérmé Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben – a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi Jog 2016/2. 9. o.

65 <http://www.lb.hu/hu/elvhat/23182011-szamu-polgari-elvi-hatarozat>

jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg. A Ptk. 4:171. § (4) bekezdése pedig a tizennegyedik életévét betöltött gyermek saját nyilatkozatát kívánja meg a szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés esetében.

Ki kell emelnünk továbbá, hogy a jogszabály nem tesz különbséget a jogvita ítéleti vagy egyezségi rendezése között, így a peres felek megegyezése esetén is joga van a korlátozottan cselekvőképes kiskorú gyermeknek arra, hogy véleményét meghallgassák.

3.11.2. A közvetett meghallgatás – a gyermek szakértő útján történő meghallgatása

A gyermekek általában 3 éves koruktól hallgathatók meg a bírósági eljárásokban. A kialakult gyakorlat alapján a gyermek 10 éves koráig erre pszichológus szakértő bevonásával kerül sor, figyelemmel arra, hogy alacsonyabb életkorban szükségtelen pszichés megterheléssel járhat - a család felbomlása miatt egyébként is lelkiileg megterhelt gyermek - bíróság általi közvetlen meghallgatása.

A tíz év alatti gyermek szakértő általi meghallgatása mellett szól az is, hogy az alacsonyabb életkorú gyermekek nem képesek verbálisan megfogalmazni azokat a különbségeket, okozati összefüggéseket, amelyekből érzelmi kötődésük kitűnik. A szakértő által alkalmazott módszerek, tesztek azonban lehetővé teszik a gyermek családi kapcsolatainak, vágyainak feltárását, és az esetleges szülő általi befolyásoltság tényét.⁶⁶

Jellemző ugyanakkor, hogy a bíróságok a szakértői véleménybe foglaltakat teljes egészében elfogadják, és szinte minden esetben annál helyezik el a gyermeket, akit a szakvélemény kedvezőbb nevelési alkalmasságúként tüntet fel, vagy akihez a gyermek a szakvélemény szerint erősebben kötődik.⁶⁷ Indokoltabb lenne, ha a bíróság a szakértői véleményt egy jelentős, de nem kizárólagos bizonyítékként értékelné, és csak abban az esetben fogadná el a döntés alapjául, ha az abban foglaltakat a per egyéb adatai is alátámasztják.

66 Fehérné Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben – a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi Jog 2016/2. 9. o.

67 Grád András - Mede Lilla – Jánoskúti Gyöngyvér - Kőrös András: Az igazságügyi pszichológus szakvélemény szerepe a gyermekelhelyezési perekben. In: Családi Jog 2010/1. 13. o.

3.11.3. A közvetlen meghallgatás

A gyermek bíróság általi közvetlen meghallgatása olyan jogintézmény, amely általánosságban megfelel a gyermek érdekének, és amely alkalmazásával az eljáró bíró a lehető legközvetlenebb benyomásokra tehet szert, ami az esetek többségében jelentősen elősegíti az érdemi döntés meghozatalát.⁶⁸

A gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló, 2012. június 29. napján hatályba lépő 2012. évi LXII. törvény elfogadásával egészült ki a Pp. a kiskorú gyermek mint érdekelt meghallgatásának részletszabályaival.

Garanciális előírás, hogy a gyermek meghallgatásának megfelelő légkörben, számára érthető módon kell megtörténnie. A kiskorút korára és érettségére figyelemmel, számára érthető módon kell tájékoztatni a valóságnak megfelelő előadás megtételére és a válaszadást megtagadásának lehetőségére.

Kiemelt fontosságú, hogy a gyermeket a meghallgatás során a felek ne befolyásolják, érzelmileg ne terheljék, melynek érdekében a bíróság a kiskorút a felek és képviselőik távollétében is meghallgathatja. A felek ebben az esetben kérdéseket indítványozhatnak, mely megengedhetősége felől az elnök határoz. A felek közvetlenül akkor sem intézhetnek kérdést a kiskorúhoz, ha a meghallgatásán jelen vannak. A közvetlen kérdezés lehetősége csupán a kiskorú érdekében kirendelt ügygondnokot illeti meg, az eljáró bíró kifejezett engedélyéve.

A kiskorú meghallgatásáról készült jegyzőkönyvet a meghallgatás végén, még jelenlétében fel kell olvasni, illetve a hangfelvételt a kiskorú jelenlétében kell rögzíteni annak érdekében, hogy a kiskorú gyermek a vallomását kiigazíthassa vagy kiegészíthesse.⁶⁹

A megfelelő légkör kialakítását segítheti elő, ha a gyermek meghallgatására nem a tárgyalóteremben, hanem oldottabb környezetben kerül sor. Ennek érdekében az Országos Bírósági Hivatal elnöke 2013 szeptemberében pályázatot írt ki gyermekmeghallgató

---

68 Kozák Henriett: *Mumus vagy csodaszor?* - A gyermek közvetlen meghallgatásának tendenciái egy német felmérés tükrében. In: *Családi Jog* 2015/4. 9. o.

69 Pp. 65/A. § - 65/B. §

helyiségek kialakítására, melynek eredményeképpen az ország mind a 20 törvényszéke rendelkezik gyermekmeghallgató szobával.⁷⁰

A gyermekmeghallgató szobákban a kiskorúak meghallgatása az igényeiknek megfelelő, barátságos környezetben zajlik.

A barátságos környezet megteremtésén túl a gyermek meghallgatása az eljáró bíró részéről speciális szakértelmet és hozzáállást igényel. A bíró és a gyermek közötti párbeszédet segíti elő a gyermek előzetes tájékoztatása a meghallgatásról és annak hatásairól. Fontos továbbá a megfelelő légkör kialakítása, melynek érdekében a bírónak az alábbiak szerint kell eljárnia: Legyen érdeklődő, hagyjon időt a válaszadásra és legyen őszinte. Az eljárás során használjon a gyermek korának megfelelő nyelvezetet, kérdéseit spontán tegye fel, és keltsen bizalmat a gyermekben. Semmiként ne befolyásolja a válaszokat, és tájékoztassa a gyermeket, hogy amit mond, azt mindenképpen figyelembe fogja venni a döntésnél.⁷¹

A fentiekből is kitűnik, hogy a gyermekkel kapcsolatba kerülő bírónak rendelkeznie kell megfelelő pszichológiai, pedagógiai ismeretekkel, valamint gyermekközpontú szemléletmóddal.

Sok esetben kritikaként fogalmazódik meg a bírósággal szemben, hogy a gyermekkel kapcsolatba kerülő családjogi bírák – a korábban már ismertetett képzések ellenére - nem rendelkeznek a fenti kritériumokkal, illetőleg kiválasztásuk során sem érvényesülnek a megfogalmazott szempontok.

3.12. Határozatok

A szülői felügyelet gyakorlásának bírósági rendezése estén a Ptk. lehetővé teszi a bíróság hivatalbóli döntését, melynek érvényesülését a Pp. házassági perekre vonatkozó szabályai is segítik.

A házassági per bírósága előtt a keresettel a felek gyermekének szülői felügyeletére és tartására vonatkozó kereset is összekapcsolható, mivel a házasság felbontása minden esetben kihat a kiskorú gyermek sorsára is. Ezért törekedni kell arra, hogy a gyermek számára elengedhetetlen stabilitás, rendezettség minél előbb megvalósuljon. A házasság felbontása

---

⁷⁰ <http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas/eredmenyeink> (megtekintés időpontja: 2017.04.05.)

⁷¹ Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban II. Rész. In: Családi Jog IX. évfolyam 3. szám 13-14. o.

iránti perben szinte minden esetben kereseti kérelmet, illetve viszonykeresetet terjesztenek elő a kiskorú gyermek szülői felügyelete, tartása vonatkozásában. Kereseti kérelem hiányában azonban a bíróságnak hivatalból kell e kérdésekről határoznia. A gyakorlatban ez akkor következik be, amikor a szülők nem érznek kellő felelősséget gyermekükért, így kereseti kérelmet sem terjesztenek elő a szülői felügyelet iránt. Ilyenkor legtöbbször arra kerül sor, hogy a bíróság a gyermeket hivatalból harmadik személynél (pl. nagyszülőnél) helyezi el, feltéve, hogy a nála történő elhelyezést maga is kéri. Előfordulhat továbbá, hogy a szülői felügyelet gyakorlásával vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésével kapcsolatos hivatalbóli döntés mellett, illetve helyett a bíróság a gyermek védelme érdekében hatósági intézkedést kezdeményez.⁷²

A fenti szabályozással összhangban rendelkezik a Pp. arra az estre is, ha a felek a házasság felbontását megegyezésük alapján kérik. Ebben az esetben ugyanis a házasság felbontására mindaddig nem kerülhet sor, amíg a közös gyermek tekintetében a szülői felügyelet gyakorlása, a gyermek tartása, a szülő és gyermek közötti kapcsolattartás, a házastársi tartás, és a közös lakás használata kérdésekben a felek között jogerős egyezség nem születik.⁷³

A gyermek érdekét védő további rendelkezés, hogy a bíróságnak az egyezség jóváhagyása során, illetve ítéletében a felek közös kiskorú gyermekének érdekére figyelemmel kell lennie. Ebből kifolyólag a közös gyermek tekintetében a szülői felügyelet gyakorlása, közös szülői felügyelet esetében a gyermek lakóhelyének meghatározása tárgyában kötött egyezséget a bíróság nem hagyhatja jóvá, ha az nyilvánvalóan ellentétes a gyermek érdekeivel.

Az egyezség bírósági jóváhagyásának feltétele az anyagi jogszabályoknak, ezek között a gyermeki érdekek, mint családjogi alapelvnek való megfelelés, amelyet a bíróság a per adatai alapján mérlegel. Ebből kifolyólag a szülők megegyezése esetén sem hagyhat jóvá olyan egyezséget, amely a gyermek érdekének nem felel meg. Ezért a bíróságnak a szülők egyezségkötése esetén is mérlegelnie kell a gyermek elhelyezése szempontjából releváns tényeket.⁷⁴

---

72 Makai Katalin: XV. Fejezet – Házassági perek. In: A Polgári Perrendtartás magyarázata 2., Complex Kft., Budapest, 2010., 1092-1093. o.

73 Pp. 290. § (2) bekezdése

74 Fehérmé Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben – a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi Jog 2016/2. 9. o.

Itt kell megemlítenünk a Ptk. azon rendelkezését is, melynek értelmében a tizennegyedik életévét betöltött gyermek szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés egyetértésével hozható, kivéve, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.

A 14. életévüket betöltött gyermekek saját érdekeikkel ellentétes választása az esetek nagyobb részében szülői befolyásolásra vezethető vissza. A gyermekeket vezérelheti továbbá a kedvezőbb anyagi háttér, vagy az egyik szülő által biztosított szabadabb, kellő kontroll nélküli életvitel is. Mindezek azonban nem zárják ki a gyermek választott szülőnél való elhelyezését, ha - a két szülői oldalt egybevetve - a gyermek választása a fejlődését nem veszélyezteti.⁷⁵

A gyermek érdekét szolgálja továbbá azon rendelkezés is, hogy a szülői felügyelet megszüntetése és annak visszaállítása iránt indított perben hozott ítélet mindenkivel szemben hatályos. Ebből következően nem csak a peres feleknek kell az ítélet jogkövetkezményeit észlelni, és annak megfelelően eljárni, hanem az köti a gyermek hozzátartozóit, a gyermek ellátásával, nevelésével, ügyeinek intézésével foglalkozó szerveket, személyeket is, vagyis „mindenkit”. Például a bölcsőde, óvoda, iskola a gyermeket nem adhatja át, és kapcsolattartást sem biztosíthat azon szülő részére akinek szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette. A bíróság döntését tehát mindenkinek figyelembe kell venni, mivel az további káros következményektől óvja meg a gyermeket, tekintettel arra, hogy a szülő korábbi, felróható magatartása a gyermek érdekét súlyosan sértette.⁷⁶

3.13. Közvetítés a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perben

A családi jogviták túlnyomó részét érzelmi túlfűtöttség és a felek egymással szembeni személyes problémái jellemzik. A bírósági eljárás azonban a családi konfliktusok érzelmi oldalának kezelésére nem alkalmas. Erre jelenthet megoldást a közvetítői eljárás (mediáció), amely olyan - a peres eljárás helyett vagy mellett működő - vitarendezési mód, melyben a feleknek lehetőségük van arra, hogy az érdekeiknek megfelelő megoldást - egy harmadik személy, azaz a mediátor segítségével – maguk keressék és találják meg. A családjogi mediáció a szülők egymás közötti és a gyermekükkel való kapcsolatára helyezi a hangsúlyt, mivel a gyermeket érintő konfliktusok kezelésében elengedhetetlen a szülők együttműködése.⁷⁷

⁷⁵ Fehérné Gaál Tünde i.m. 11. o.

⁷⁶ Lantai Csilla: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 361. o.

⁷⁷ Fazekas Ágota: A gyermeki jogok érvényesülésének új tendenciái a családjogban. In: Családi Jog 2016/2. 2-3.o

A Ptk. a szülői felügyelet rendezésével összefüggő jogviták esetén lehetővé teszi a bíróság számára, hogy amennyiben attól eredmény várható nem csupán javasolhatja a mediáció igénybevételét, hanem kötelezheti a feleket a közvetítői eljárás igénybevételére.⁷⁸

A szabályozás egyértelművé teszi, hogy a szülőknek együtt kell működniük a közös kiskorú gyermekük érdekében, és a szülői felügyelet gyakorlását, valamint a kapcsolattartást elsősorban megállapodásukkal kell rendezniük. A megállapodás létrehozását, illetőleg az együttműködés fejlesztését segítheti elő a közvetítő eljárás igénybevétele.

A közvetítői eljárás kötelező elrendelése a bíróság mérlegelésén alapul. A bíróság az elrendelés esetén arra kötelezi a feleket, hogy vitájuk - részben vagy egészben - megállapodással történő lezárása céljából legalább egy közvetítővel együttműködjenek. Az együttműködési kötelezettségük keretében a felek kötelesek közösen közvetítőhöz fordulni és az első közvetítői megbeszélésen részt venni.⁷⁹

A közvetítői eljárás lefolytatásának időtartamára a bíróság a tárgyalást felfüggeszti, amit az eljárás eredménytelensége vagy eredményessége esetén is - megszabott határidőn belül - folytatni kell. Eredményes eljárást követően a bíróság a felek megállapodását - a felek erre irányuló együttes kérelme esetén - egyezségként jóváhagyja, ezzel válik végrehajthatóvá a felek közvetítői eljárásban kötött megállapodása. Eredménytelen közvetítés esetén a bíróság az eljárást folytatja és a felek jogvitáját elbírálja.⁸⁰

Az együttműködést nem tanúsító fél magatartásának szankcionálásával biztosítható a közvetítői eljárás eredményes igénybevétele. Ennek értelmében, ha a közvetítő felkérése vagy a közvetítői eljárás megindítása a fél önhibából eredő mulasztása miatt hiúsul meg, a bíróság a felet pénzbírsággal sújtja és kötelezheti az ellenfél perköltségének megtérítésére. Ha a fél a perben annak ellenére nem köt egyezséget, hogy a kötelező közvetítői eljárásban a jogszabályoknak megfelelő megállapodás jött létre a felek között, az ellenfél közvetítői eljárásban felmerült szükséges költségeinek megtérítésére kötelezhető.⁸¹

A mediáció – amennyiben annak résztvevője a gyermek – segíthet elfogadtatni a gyermekkel a családi kapcsolatok megváltozását. További előnye, hogy a gyermek kevésbé sérül, ha nem

---

78 Ptk. 4:172. §

79 A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 38/C. § (2) bekezdés

80 Pp. 152. § (3) bekezdése

81 Pp. 8. § (6) bekezdése, 80. § (4a) bekezdés

csak tárgya, hanem aktív résztvevője az eljárásnak. Amennyiben a gyermeket is bevonják a közvetítői eljárásba, úgy véleményét szabadabban, kötetlenebb környezetben mondhatja el, valamint ezen jogával a közvetítői eljárás egész folyamatában tud élni, míg a bírósági eljárásban csak a meghallgatása során. Érvényre tud továbbá jutni azon gyermeki jog is, amely szerint a gyermek az őt érintő kérdésekben a szüleivel együttesen dönthet. Ki kell emelnünk továbbá, hogy a családjogi mediáció során is érvényesül a gyermek mindenek felett álló érdekének alapelve, így amennyiben a gyermek érdekeiről van szó, a mediátornak is ennek megfelelően kell eljárnia, így ebből a szempontból nem lehet pártatlan, megengedő. A mediációs eljárásban tehát a szülők, az egymás közötti konfliktusok megoldásával olyan megállapodást köthetnek, amely a gyermek legfőbb érdekét, jövőbeli helyzetét megnyugtatóan, szülői megegyezéssel rendezi.⁸²

IV. Fejezet

A szülői felügyelettel kapcsolatos perek szabályai az új Polgári perrendtartásban

2018. január 1. napján lép hatályba az új Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény, amely a szülői felügyelettel kapcsolatos perekre vonatkozóan is tartalmaz új szabályokat.

A törvény különös része a személyi állapotot érintő perek szabályait rendezi elsőként. A XXXI. Fejezete a személyi állapotot érintő perek közös, az általánostól eltérő szabályait fekteti le, majd ezt követően - a Ptk. szerkezetéhez igazítva - határozza meg az egyes perek különös szabályait.

Az általános szabályok között részben azok a szabályok jelennek meg, amelyek eddig is a státuszperek közös szabályait adták. A hatályos Pp. - a házassági perek jelenlegi XV. Fejezete alatt - számos olyan speciális szabályt tartalmaz, amelyeket a többi személyi állapottal kapcsolatos perben is alkalmazni kell. Ezek egy része - nyilvánosság kizárása, beavatkozás tilalma, hivatalbóli bizonyítás, ideiglenes intézkedések, stb. - megjelenik az új törvényben is.

---

⁸² Fazekas Ágota: A gyermeki jogok érvényesülésének új tendenciái a családjogban. In: Családi Jog 2016/2. 3-4. o.

A személyi állapottal összefüggő pertípusok között, a XXXV. Fejezetben található a szülői felügyelettel kapcsolatos perekre vonatkozó szabályok. A fejezeten belül külön alcím alatt találhatóak a szülői felügyelettel kapcsolatos perek közös szabályai, a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránt indított perre, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt indított perre, valamint a szülői felügyelet megszüntetése és visszaállítása iránt indított perre vonatkozó szabályok.

Az új pertípusok bevezetésének indoka, hogy a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezésére nemcsak bontóperrel összekapcsoltan kerülhet sor, hanem különélő házastársak és volt élettársak viszonyában is felmerülhet rendezésének szükségessége.⁸³

A közös szabályok alatt kerültek meghatározásra a kiskorú gyermek meghallgatására vonatkozó rendelkezések.

A szülői felügyelet gyakorlásának rendezésével kapcsolatos per - mint gyűjtőkategória - magában foglalja a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a felügyelet, továbbá egyes felügyeleti jogok gyakorlásának megváltoztatása, a különélő szülő feljogosítása egyes felügyeleti jogok gyakorlása és a közös szülői felügyeletet megszüntetése iránt indított pereket.

A törvény kiemeli a fenti percsoportból a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti pert. Ennek indoka, hogy ebben a perben a szülőkön kívül álló, harmadik személynél helyezik el a gyermeket, melynek megváltoztatása iránti pert az ellen a személy ellen kell megindítani, akinél a gyermeket elhelyezték. Ebből kifolyólag ebben a perben - a többi, szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti pertől - eltérően alakulnak a perbeli pozíciók, ami külön perkategóriaként történő szabályozását indokolja.

A törvény a szülői felügyelet megszüntetés, illetve visszaállítása iránti per tekintetében nem tartalmaz lényeges változásokat.⁸⁴

A hatályos Pp. XVII. Fejezete kizárólag a szülői felügyelet megszüntetése és a szülői felügyelet visszaállítására irányuló pert szabályozza, így a fentiek alapján megállapítható,

---

83 Varga István - Éless Tamás: Szakértői javaslat az új Polgári perrendtartás kodifikációjára. HVG-ORAC Kft. – Magyar Közlöny Kft., Budapest, 2016. 651. oldal

84 A Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény indokolása

hogy az új törvény jelentősen kibővíti a szülői felügyelettel kapcsolatban szabályozott perek körét, és a szabályokat szerkezetében, tartalmában, és szóhasználatában is hozzáigazítja a hatályos anyagi jogszabályokhoz.

Ki kell emelnünk továbbá, hogy az új törvény házassági perekre vonatkozó XXXIII. fejezete a hatályos szabályozással egyezően tartalmazza azokat a szabályokat, amelyek a kiskorú gyermek érdekeinek érvényesülését szolgálják abban az esetben, ha a szülői felügyeleti jog rendezésére a házassági per keretén belül kerül sor.

Összegzés

Áttekintve a szülői felügyelet rendezésére vonatkozó anyagi és eljárásjogi szabályokat, megállapíthatjuk, hogy a jogalkotó megteremtette azt a jogszabályi környezetet, amely alkalmas arra, hogy ezen ügyekben megvalósulhasson a gyermekközpontú igazságszolgáltatás.

A hatályos eljárásjog tartalmazza azokat a garanciális elemeket, amelyek a gyermekek védelmét, jogaik és érdekeik érvényre juttatását biztosítják. Az új Polgári perrendtartás pedig még tagoltabban és részletesebben szabályozza a szülői felügyelettel kapcsolatos pereket, amely szabályozás követi az anyagi jog rendszerét, és ezáltal átláthatóbbá teszi azt a jogalkalmazók számára.

Ugyanis nemcsak a jogszabályoknak, hanem az azok alapján meghozott döntéseknek is a gyermekek érdekeit kell szolgálniuk, így elsősorban a jogalkalmazó felelőssége a megszabott kereteken belül a gyermekközpontú szemlélet érvényre juttatása. A konkrét ügyekben meghozott egyedi döntésekben, valamint az azokhoz vezető eljárásokban a jogalkalmazónak hivatalból kell vizsgálnia és érvényre juttatnia a gyermek jogait és érdekeit.

A gyermekközpontú szemlélet pedig többet jelent annál, hogy a bíróság teljesíti a jogszabályokban előírt kötelezettségeit a gyermek részvételével zajló eljárások során. A bíróságnak arra kell törekednie, hogy jogszabályi kötelezettségeit a gyermek életkorának, fejlettségének és mentális állapotának figyelembevételével teljesítse, és ezáltal gyermekbarát módon járjon el.

Ezen a területen – az eddig elért eredmények megtartása mellett – további fejlődés is lehetséges, melynek érdekében célszerű lenne a családjogi ügyekben eljáró bírák további rendszeres és speciális képzése, melynek mindenképpen ki kellene terjednie a gyermekekkel való kapcsolatteremtésre, kommunikációra, és a megfelelő kérdezéstechnikára is.

Irodalomjegyzék

- Lantai Csilla: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja; Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014.
- Szeibert Orsolya: Negyedik Könyv – Családjog. In: A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal. Complex Kft., Budapest, 2013.
- Makai Katalin: XV. Fejezet – Házassági perek. In: A Polgári Perrendtartás magyarázata 2., Complex Kft., Budapest, 2010.
- Varga István - Éless Tamás: Szakértői javaslat az új Polgári perrendtartás kodifikációjára. HVG-ORAC Kft. – Magyar Közlöny Kft., Budapest, 2016.
- Császár-Nagy Noémi: A gyermek helyzete a válás után – avagy egy konferencia margójára. In: Családi Jog 2016/4. szám, 30. oldal
- Tancsik Annamária: „Szorítóban – családjogi perek aktuális problémái” - beszámoló a Családi Jog 2016. évi konferenciájáról – A gyermek mint „közös tárgy”? - a közös szülői felügyelet és a váltott gondoskodás perspektívái. In: Családi Jog 2016/3. szám, 59-60. o.
- Visontai-Szabó Katalin: A bizonyítás szempontjai és nehézségei a szülői felügyelet rendezésére irányuló perekben. In: Családi Jog 2015/1., 35. o.
- Gothárdi Enikő: A gyermek jogainak és érdekeinek megjelenése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában – II. rész. In: Családi Jog 2016/1. 40. o.
- Ádámkó Viktória: Az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének meghallgatása – különös tekintettel a gyermekelhelyezésre. In: Családi Jog 2015/3. 10. o.
- Fehérné Gaál Tünde: Gondolatok a kiskorú gyermek véleménynyilvánításának és meghallgatásának elkerülhetetlenségéről a szülői felelősséget érintő perekben – a Budapest Környéki Törvényszék és a területéhez tartozó járásbíróságok gyakorlata alapján. In: Családi Jog 2016/2. 9-11. o.
- Grád András - Mede Lilla – Jánoskúti Gyöngyvér - Kőrös András: Az igazságügyi pszichológus szakvélemény szerepe a gyermekelhelyezési perekben. In: Családi Jog 2010/1. 13. o.
- Kozák Henriett: Mumus vagy csodaszer? - A gyermek közvetlen meghallgatásának tendenciái egy német felmérés tükrében. In: Családi Jog 2015/4. 9. o.
- Bucsi Ágnes: A gyermek meghallgatása az őt érintő eljárásokban egy alapelv érvényesülése a magyar joggyakorlatban II. Rész. In: Családi Jog IX. évfolyam 3. szám 13-14. o.

- Fazekas Ágota: A gyermeki jogok érvényesülésének új tendenciái a családjogban. In: Családi Jog 2016/2. 2-3.o
- Központi Statisztikai Hivatal – Statisztikai Tükör 2016. április 1. - Népmozgalom, 2015
- Országos Igazságügyi Orvostani Intézet 20. számú Módszertani Levele az igazságügyi pszichológus szakértők működési köréről és tevékenységéről.
- Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának iránymutatása a gyermekbarát igazságszolgáltatásról
- A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Unió gyermekjogi ütemterve COM (2011) 60.
- Barzó Tímea: A szülői felügyelet családvédelmi aspektusai. http://fesbp.hu/common/pdf/A_szocialis_jog_aktualis_kerdesei_2017.pdf (megtekintés időpontja: 2017.03.24.)
- <http://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-csaladjogra-vonatkozoz-szabalyairol-interju-koros-andrassal-a-kuria-csaladjogi-tanacsaelnokevel/2422> (megtekintés időpontja: 2017.03.19.)
- <http://birosag.hu/tudjon-meg-tobbet/gyermekkozpontu-igazsagszolgalatas/valaszolunk-kerdeseidre> (megtekintés időpontja: 2017.03.10.)
- <http://unicef.hu/miert-fontos-hogy-a-gyermekek-jogai-ervenyesuljenek/> (megtekintés időpontja: 2017.03.10.)